

จำแخم : การสื่อสารความทรงจำร่วมในสื่ออิเล็กทรอนิกส์

SERGEANT SAM: COMMUNICATION COLLECTIVE MEMORY IN ELECTRONIC MEDIA

พระระพิน ฐิตธมโม (วงศ์พรหมมา) *

Pra Raphin Thitathammo Wongpromma

E-Mail: rapinw15@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสื่อสารความทรงจำร่วมเพื่อสื่อความหมายจำแخمในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทข่าวออนไลน์และบทเพลง จำนวน 30 ตัวบท (Text) โดยมีกลุ่มข้อมูลหรือตัวบทที่ใช้ศึกษา 3 กลุ่มข้อมูล คือ 1) ข่าวการสร้างอนุสรณ์สถานของจำแخمในข่าวออนไลน์ 2) ข่าวสิ่งประดิษฐ์แคปซูลจำแخم 3) บทเพลงวีรบุรุษจำแخم ทั้งนี้ กลุ่มข้อมูลตัวบทดังกล่าวจำแนกวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเป็น 2 ประเภท คือ 1) สารประเภทให้ข้อมูล ได้แก่ ข่าวการสร้างอนุสรณ์สถานของจำแخمในข่าวออนไลน์ ข่าวสิ่งประดิษฐ์แคปซูลจำแخم 2) สารประเภทจรรโลงใจ ได้แก่ บทเพลงวีรบุรุษจำแخم และผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสื่อสารความทรงจำร่วมเพื่อสื่อความหมายจำแخمมีพฤติกรรมการใช้สื่อ ดังนี้ 1) พฤติกรรมทางศัพท์ ประกอบด้วย 1.1) การสื่อความหมายความทรงจำนัยตรง 1.2) การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์ 1.3) การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก ประกอบด้วย การใช้คำระบุลักษณะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ 2) พฤติกรรมทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ ประกอบด้วย 2.1) การใช้วัจนกรรมแสดงความรู้สึก 2.2) การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริง ประกอบด้วย การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาครัฐ การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาคเอกชน 3) การใช้ประเพณี

คำสำคัญ: จำแخم, การสื่อสารความทรงจำร่วม, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ABSTRACT

This academic article aimed at examining the language strategies used to communicate Sergeant Sam shared memories to convey meaning in electronic media, online news and music. Data for the analysis came from 30 text, With data used to study 3 data groups: 1) News of the construction of the monument of Sergeant Sam in the online news 2) News about Sergeant Sam's capsule inventions 3) The song about Sergeant Sam heroes Such data is classified into two types of communication content: 1) informational content such as News of the construction of the monument of Sergeant Sam in the online news Sergeant Sam's capsule artifact 2) persuasive content such as Sergeant Sam Song. It was found that the contents of language strategies used to communicate shared memories to convey meaning Sergeant Sam has four language strategies such as 1) lexical strategies consist of 1.1) denote meaning for memory communication 1.2) Naming for the meaning of the memorial 1.3) positive meaning consist of lexical of satisfactory characteristics, lexical of praise 2) pragmatic strategies consist of speech acts of representatives by government sector, speech acts of representatives by private sector 3) Using tradition

Keyword: Sergeant Sam, Communication Collective Memory, Electronic Media

* อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทนำ

ปฏิบัติการถ้ำหลวง จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 23 มิถุนายน – 10 กรกฎาคม 2561 ซึ่งมีทีมฟุตบอลและผู้ช่วยผู้ฝึกสอนทีมหมูป่าประสบภัยทางธรรมชาติหรือติดถ้ำ เพราะปริมาณน้ำท่วมสูง จากเหตุการณ์นี้มีการร่วมมือช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากคนไทย และชาวต่างประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมครั้งสำคัญ อีกทั้งมีการสื่อสารข่าวสารดังกล่าวไปทั่วโลก โดยใช้ช่องทางการสื่อสารหลากหลาย เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในระหว่างปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ณ ถ้ำหลวง จังหวัดเชียงรายนั้น เกิดความสูญเสียหนึ่ง นั่นคือ จำเอกสมาน กุนัน หรือจ่าแซมเสียชีวิตในขณะที่สนับสนุนภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัย

พระระพิน ฐิตธมโม (วงศ์พรหมมา) (2562, น. 565) กล่าวถึง “การเสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของจ่าแซมเป็นที่กล่าวขวัญยกย่องและชื่นชมในความมีจิตอาสาและเสียสละต่อมวลมนุษยชาติ จึงได้รับการยกย่องเชิดชูให้เป็นวีรบุรุษแห่งถ้ำหลวง พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานยศนาวาตรี และทรงพระกรุณาให้จัดงานพระราชทานเพลิงศพอย่างสมเกียรติ มีการจัดทำอนุสรณ์สถานเป็นรูปหล่อรูปเหมือน เพื่อตั้งไว้ที่อุทยานถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอนและสวนสุขภาพ อำเภोजตุรพักตรพิมาน”

การสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนพื้นที่ (Space) ในรูปแบบอนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถานเป็นวิธีการสื่อสารความหมายในลักษณะรูปธรรม สื่อ

สัญลักษณ์แทนความหมายถึงบุคคล เรื่องราวที่เกิดขึ้นให้บุคคลรุ่นหลังได้รับรู้เหตุการณ์ เรื่องราวในอดีต ดังที่ อริยา อรุณินท์ (2562) กล่าวว่า “ความน่าสนใจของอนุสาวรีย์ในทางภูมิสถาปัตยกรรม ก็คือสถานที่ตั้งของอนุสาวรีย์ หรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอาจกลายเป็นอนุสรณ์สถาน เป็นภูมิทัศน์แห่งความทรงจำ และสื่อสาร สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ให้ผู้มาเยือน รับรู้ถึงเหตุการณ์ บุคคล ในอดีตได้”

การสื่อสารเรื่องการสร้างรูปหล่อ หรือรูปปั้นของนาวาตรีสมาน กุนัน จัดแสดงในอนุสรณ์สถาน ณ อุทยานถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอนและสวนสุขภาพ อำเภोजตุรพักตรพิมานดังกล่าว ปรากฏในข่าวสารช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ โดยมีทั้งหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนที่นำเสนอข่าวสารดังกล่าว ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการสื่อสารเรื่องราวภายหลังกาวาตรีสมาน กุนันเสียชีวิต มีลักษณะการบันทึกเรื่องราวของผู้เสียชีวิตที่ประกอบคุณงามความดีที่สังคมไทย และสังคมนานาชาติต่างรับรู้ในวงกว้าง อาจกล่าวได้ว่าแนวทางดังกล่าวเป็นการสื่อสารความทรงจำร่วม ดังที่ Maurice Halbwachs (1992, p. 28) กล่าวว่า “ความทรงจำร่วมที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมจดจำได้ โดยปราศจากข้อจำกัดเรื่อง เวลาและสถานที่” โดยการสร้างความทรงจำร่วมในการศึกษานี้ ผู้เขียนวิเคราะห์จากตัวบทข่าว การจัดสร้างอนุสรณ์สถานจ่าแซมข่าวสิ่งประดิษฐ์แคปซูลจ่าแซม บทเพลงวีรบุรุษจ่าแซม ซึ่งตัวบท 3 กลุ่มนี้เป็นรูปแบบการสร้าง ความทรงจำร่วมของจ่าแซม

อวยพร พานิช และคณะ (2553, น. 91-92) กล่าวถึงการสื่อสารที่แบ่งตามประเภท

ของสื่อเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ภาษาเขียนของสื่อสิ่งพิมพ์ ภาษาภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ ภาษาพูดของสื่อวิทยุ ภาษาภาพและภาษาพูดและเสียงของสื่อภาพยนตร์ ภาษาภาพและภาษาพูดและเสียงของสื่อโทรทัศน์ ภาษาพูดและภาษาเขียนทางโทรคมนาคม เช่น ภาษาพูดทางโทรศัพท์ ภาษาคอมพิวเตอร์ ซึ่งภาษาคอมพิวเตอร์ ในที่นี้ ผู้เขียนวิเคราะห์และนิยามให้มีความหมายครอบคลุมภาษาไทยที่ใช้ในสื่อเว็บไซต์ โดยในบทความนี้ผู้วิจัยเรียกว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์

อนึ่ง กระบวนการสร้างความจำเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่น่าสนใจในด้านการสอดประสานความทรงจำร่วมให้เกิดคนไทยจดจำจำแฉม ซึ่งวูล์ฟ คานส์ไตน์เนอร์ (Wulf Kansteiner) (Kansteiner, 2002, p. 165) กล่าวถึง “กระบวนการสร้างความจำมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ผู้สร้างความทรงจำ (Memory makers) ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ความทรงจำ (Memory consumers/users) วัตถุแห่งความทรงจำ (Visual objects)” โดยวิเคราะห์ได้ดังนี้ ภาครัฐและภาคเอกชนของไทยเป็นผู้สร้างความทรงจำ คนไทยเป็นผู้บริโภคหรือผู้ใช้ความทรงจำ อนุสรณ์สถานจำแฉม ข้าวสิ่งประดิษฐ์แคปซูลจำแฉม บทเพลงวีรบุรุษจำแฉม เป็นวัตถุแห่งความทรงจำ

การบอกเล่าเรื่องราววัตถุแห่งความทรงจำนั้นมีกลวิธีทางภาษาที่น่าสนใจ ซึ่งผู้เขียนจำแนกเป็น 4 กลวิธี ดังนี้ไขกุญแจ “กลวิธีทางศัพท์” หยั่งให้ลึกถึงเจตนา “กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์” เชื่อมสาระและความเป็นเรื่อง “การใช้เรื่องเล่า” ถอดรหัสวัฒนธรรม “การใช้ประเพณี” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ไขกุญแจ “กลวิธีทางศัพท์”

กลวิธีทางภาษาระดับคำเป็นระดับทางหลักภาษาไทยขั้นพื้นฐานที่เป็นองค์หนึ่งของการสร้างความทรงจำร่วมของจำแฉม โดยกลวิธีทางศัพท์มี 3 กลวิธี ได้แก่ การสื่อความหมายความทรงจำโดยตรง การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์ การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก ดังนี้

การสื่อความหมายความทรงจำโดยตรง คือ การใช้คำศัพท์ความทรงจำ ระลึก ปรากรู ร่วมกับคำคำกริยาที่แสดงให้เห็นกระบวนการที่สัมพันธ์กับการกระทำ เช่น คำว่า เก็บ เลือก ซึ่งคำกริยานี้ช่วยให้เน้นให้ความทรงจำมีลักษณะที่จับต้องได้ มีการเคลื่อนไหวในจินตภาพของผู้รับสาร โดยคำว่า “เลือก” สื่อให้เห็นว่าบันทึกความทรงจำในรูปแบบอนุสรณ์สถานอนุสาวรีย์ รูปปั้น ปฏิมากรรม มีลักษณะคัดสรรว่าจดจำหรือมีภาพจำจำแฉมด้วยลักษณะกายภาพสวมชุดดำน้ำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

“ก่อนหน้านี้นักด้านอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ ได้ระดมกลุ่มศิลปินเชียงรายกว่า 300 ชีวิต ร่วมวาดภาพประวัติศาสตร์ เพื่อเก็บความทรงจำของภารกิจถ้ำหลวง และระลึกถึงความเสียสละความเป็นวีรบุรุษของจำแฉม และวางแผนจะสร้างปฏิมากรรมอนุสาวรีย์เพื่อเป็นอนุสรณ์เทิดทูนเกียรติประวัติของจำแฉมสมาน กุนัน หรือ จำแฉม นักทำลายใต้น้ำจู่โจมกองราชการกองทัพเรือ ที่เสียชีวิตจากปฏิบัติการช่วยเหลือดังกล่าว... ได้หารือกับอธิบดีกรมอุทยานฯ แล้วว่าจะมีการจ้างคนมาดูแล งบประมาณตัวเอง อาจจะ 10 ล้านหรือเกินกว่านั้นไม่เป็นไร ส่วนการสร้างศาลาจัดแสดงภาพวาดและอนุสาวรีย์จำแฉม ผมใช้งบตัวเอง 10 ล้าน

บาทจะได้เร็ว ผมตั้งใจและอยากทำ ผมอยาก
ให้ถ้าหลวง แชม และฝรั่งที่มาช่วยจากทั่วโลก
ได้มีที่ระลึก ไม่อยากให้ทุกอย่างสาบสูญไปกับ
เวลา ส่วนอนุสาวรีย์จำแชมที่เลือกปั้นในชุดดำ
น้ำ ผมคิดว่า ต้องเป็นความมุ่งมั่น เป็นท่าที่
แชมมุ่งมั่นเข้าไปในถ้ำ” (ฉาวิตรา พัฒนา
อารยสกุล, 2561)

การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์

ชื่อ หมายถึง คำที่ใช้เรียกคนสถานที่หรือ
สิ่งของโดยทั่วไป หรืออย่างเฉพาะเจาะจง
(ราชบัณฑิตยสถานบัณฑิตยสถาน, 2546, น.
367) โดยโรงเรียนนายร้อยตำรวจและมูลนิธิ
กุ๊กภัยร่มไทรร่วมกันคิดค้นแคปซูลดำน้ำกุ๊กภัย
และตั้งชื่อเป็นอนุสรณ์ว่า “จำแชม” ซึ่งเป็
นการสร้างความทรงจำร่วมที่ใช้วัตถุแห่งความ
ทรงจำ และชื่อวัตถุแห่งความทรงจำสื่อความ
หมายถึงจำแชมที่เสียชีวิตในปฏิบัติการ
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยถ้ำหลวง ณ ถ้ำขุนน้ำ
นางนอน จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ จันทิมา อังค
พนิชกิจ (2561, น. 184) กล่าวว่า “การ
เรียกชื่อเป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็น
มุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้กล่าวถึงได้
เป็นอย่างดีและมักจะเกี่ยวพันกับบริบททาง
สังคมวัฒนธรรม”กล่าวได้ว่า การเรียกชื่อหรือ
การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์นี้ เป็น
การสื่อสารความทรงจำร่วมให้คนไทยจดจำ
บริบทสังคม นั่นคือ ผู้มีจิตอาสาทั้งชาวไทย
และชาวต่างประเทศร่วมในเหตุการณ์ถ้ำหลวง
โดยมีจำแชมสนับสนุนภารกิจกล้าเสี่ยงถึง
อากาศในถ้ำขุนน้ำนางนอนจนเสียชีวิต ดัง
ตัวอย่าง

ตารางที่ 1

ตัวอย่างที่ 2

“ไทยสร้าง 'จำแชม' แคปซูลดำน้ำกุ๊กภัย
จิ๋ว อีกทางเลือกไว้กุ๊กภัยในอนาคต

คิดค้นเครื่องมือแคปซูลดำน้ำกุ๊กภัยที่มี
ขนาดเล็กที่สุดในโลก โดยโรงเรียนนายร้อย
ตำรวจและมูลนิธิกุ๊กภัยร่มไทร ได้ร่วมกันสร้าง
ขึ้น ตั้งชื่อว่า "จำแชม" เพื่อเป็นการรำลึกถึง
ความเสียสละของจ.อ.สมาน กุนัน

หลังเหตุการณ์ช่วย 13 ชีวิตสมาชิก
ฟุตบอลทีมหมูป่าที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน ซึ่ง
ถือเป็นภารกิจระดับโลก และมีหลายองค์กร
ระดมกำลังช่วยเหลือทีมหมูป่าจนสำเร็จ
สำหรับประเทศไทย มีหลายหน่วยงานที่
เล็งเห็นความสำคัญของภารกิจกุ๊กภัย หนึ่งใน
นั้นคือทีมงานจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจและ
มูลนิธิกุ๊กภัยร่มไทร ที่ได้มีการคิดค้นเครื่องมือ
แคปซูลดำน้ำกุ๊กภัยที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลกซึ่ง
ผ่านการทดลองแล้วภายใต้แรงดันน้ำโดย
เตรียมพัฒนาไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการ
ช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยให้ทันเวลาหากเกิด
เหตุการณ์ในลักษณะคล้ายคลึงกันนี้และเพื่อ
เป็นการรำลึกถึงความเสียสละของจ.อ.สมาน
กุนันผู้จากไป” (ทีมข่าวการเมือง, 2563)

การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก

การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก เป็น
กลวิธีทางภาษาเพื่อสื่อความหมายสิ่งที่มี
คุณค่า สิ่งที่พึงปรารถนา ซึ่งประกอบด้วย คำ
ที่สื่อความหมายถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์
และคำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ
เพื่อให้การสื่อสารความทรงจำร่วมของจำแชม
เป็นไปในด้านดี ดังตารางที่ 1

คำที่สื่อความหมายถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์	คำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ
ผู้กล้า	วีรบุรุษ
ผู้เสียสละ	ฮีโร่
ความเสียสละ	ชื่นชม
เสียสละ	เกียรติ
	เชิดชู
	เทิดทูน
	ยกย่อง
	สดุดี

จากตารางที่ 1 คำที่สื่อความหมายถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีค่านาม ได้แก่ ผู้กล้า ผู้เสียสละ มีนามวลี ได้แก่ ความเสียสละ และมีคำกริยา ได้แก่ เสียสละ ซึ่งคำดังกล่าวปรากฏร่วมกับการบันทึกความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแชน ผู้มีจิตอาสาปฏิบัติภารกิจลำเลียงถึงอากาศ ในปฏิบัติการถ้ำหลวง ส่วนคำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ เป็นการยกย่องจำแชน โดยมีค่านาม ได้แก่ วีรบุรุษ ฮีโร่ ซึ่งมีความถี่สูงสุดในการปรากฏร่วมกับคำศัพท์จำแชน ตลอดจนมีคำขยาย เช่น ชื่นชม เกียรติ เชิดชู เทิดทูน ยกย่อง สดุดี เพื่อการบันทึกความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแชนจากคนในสังคมไทยยุคสมัยร่วมกับปฏิบัติการถ้ำหลวง ส่งบันทึกความทรงจำข้ามกาลเวลาไปยังยุคสมัยหนึ่งได้

จากการไขกุญแจ “กลวิธีทางศัพท์” เพื่อบันทึกความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแชนด้านกลวิธีทางศัพท์ ประกอบด้วย การสื่อความหมายความทรงจำโดยตรง การตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายอนุสรณ์ และการใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก ทั้งนี้ การใช้คำที่มีความหมายเชิงบวกประกอบด้วยการใช้คำระบุ

ลักษณะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคำที่สื่อความหมายถึงการสรรเสริญ

หยั่งให้ลึกถึงเจตนา “กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์”

วจนปฏิบัติศาสตร์ เป็นแนวคิดการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ตามวัตถุประสงค์เจตนาของการสื่อสาร ซึ่งแนวคิดนี้ Searle (1976 อ้างถึงใน สุภาพ กริ่งรัมย์, 2555, น. 24) กล่าวถึงประเด็นวจนกรรมกล่าวโดยสรุป ดังนี้ เป็นการกระทำโดยใช้คำพูดเพื่อแสดงเจตนาของผู้พูด ซึ่งจะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม

วจนกรรมแบ่งประเภทเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ วจนกรรมแสดงความรู้สึก (Expressives) วจนกรรมการบอกข้อเท็จจริง (Representatives) วจนกรรมชี้แนะ (Directives) วจนกรรมผูกมัด (Commissives) วจนกรรมการประกาศ (Declaratives)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสื่อสารความหมายความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแชนในสื่อออนไลน์ พบว่า มีวจนกรรม 2 ประเภท คือ

1. วจนกรรมแสดงความรู้สึก (Expressives) หมายถึง วจนกรรมที่ผู้พูดแสดงภาวะเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ ซึ่งความรู้สึกภาคภูมิใจในการเสียสละ การปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่สมชายชาติทหาร เพื่อสร้างความทรงจำร่วมของความเป็นวีรบุรุษที่มีความกล้าหาญ มุ่งมั่น แน่วแน่ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยถ้าหลวง ปราบกษัตริย์ ในเพลงวีรบุรุษจำแخم โดยผู้ประพันธ์บทเพลง เป็นผู้เล่าเรื่องและใช้น้ำเสียง (Tone) ภาคภูมิใจแสดงวจนกรรมความรู้สึก ดังตัวอย่าง

“จิตวิญญาณไม่ยอมแพ้พ่าย หน้าที่เหนือสิ่งใด ความตายแค่เศษธุลี มีเลือดเนื้อเพื่ออุดมการณ์ จิตวิญญาณไม่ยอมแพ้พ่าย หน้าที่เหนือสิ่งใด ความตายแค่เศษธุลี หลับตาให้สบาย จงภูมิใจเกิดลูกนาวี จะนานแค่ไหนก็เดือนกี่ปี่ ไม่มีวันลืมวีรบุรุษจำแخم” เพลงวีรบุรุษจำแخم

2. วจนกรรมการบอกข้อเท็จจริง (representatives) หมายถึง วจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองกับความเป็นจริงของถ้อยคำที่พูดออกไป โดยข้อเท็จจริง คือ ผู้สร้างความทรงจำ (Memory makers) สื่อสารโดยใช้ข้อเท็จจริง รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานจัดสร้างรูปหล่อ อนุสรณ์สถานของจำแخم ตลอดจนรายงานความสำเร็จหลังการจัดสร้าง ทั้งนี้ ผู้สร้างความทรงจำ (Memory makers) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สร้างความทรงจำภาคเอกชน ผู้สร้างความทรงจำภาครัฐ โดยผู้สร้างความทรงจำภาคเอกชน หมายถึง อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ที่ดำเนินการจัดสร้างอนุสรณ์สถาน รูปปั้นของจำแخم ณ ถ้ำขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ส่วนผู้สร้าง

ความทรงจำภาครัฐ หมายถึง หน่วยงานราชการดำเนินการจัดสร้างอุทยานวีรบุรุษนาวาตรีสมาน กุนัน (จำแخم) ณ สวนสุขภาพอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด วจนกรรมการบอกข้อเท็จจริงมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การใช้วจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาคเอกชน คือ อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เป็นผู้แจ้งข่าวสารรายละเอียดความคืบหน้าของการจัดสร้างอนุสรณ์สถาน รูปปั้นของจำแخم ณ ถ้ำขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย โดยมีภารกิจให้ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบการรายงานข้อเท็จจริง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3

“อาจารย์เฉลิมชัย กล่าวอีกว่า ขณะนี้ รูปปั้นจำแخم ได้ส่งไปยัง กรุงเทพมหานคร แล้ว เพื่อขยายถอดพิมพ์ขนาดจริง เป็นโฟม และนำมาปั้นดินน้ำมัน จากนั้นนำมาถอดพิมพ์หล่อขึ้นมาพร้อมกับขัดเกลา ทำสี จากนั้นจะเอามาตั้งไว้ที่นี้ คาดว่าจะใช้เวลาประมาณ 4 เดือน โดยจะใช้งบประมาณประมาณ 10 ล้านบาท หรือมากกว่านั้น ซึ่งงบประมาณที่ใช้ เป็นเงินส่วนตัวทั้งหมด ในวันนี้ จะใช้เงิน 1 ล้านบาท ชุดแรก เพื่อไปซื้อไม้มาเริ่มทำโครงสร้างของศาลาแล้ว และหากสร้างเสร็จก็ยกให้เป็นสมบัติของชาติ แรงแบนดาลใจที่จะทำอนุสรณ์สถาน คือ มาจากความมุ่งมั่นของจำแخم ที่เสียสละชีวิตเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และ ในฐานะคนไทยคนหนึ่ง จะทำอนุสรณ์สถานแห่งนี้ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้จักกับประวัติศาสตร์ และ อยากให้เจ้าหน้าที่ที่ร่วมปฏิบัติงานทุกคน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เห็น และเก็บไว้เป็นความทรงจำ จึงได้ตัดสินใจทำอนุสรณ์สถาน ย้ำเตือน ไม่ให้กาลเวลา ทำให้ทุกคนลืม

เหตุการณ์ในครั้งนี้ อาจารย์เฉลิมชัย กล่าว” (ข่าวสด, 2561)

จากตัวอย่างข้างต้น การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาคเอกชนมีการให้ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น เวลา 4 เดือน จำนวนงบประมาณหรือเงิน 10 ล้านบาท การให้ข้อเท็จจริงเป็นลำดับ ได้แก่ ขั้นตอนแรกใช้เงิน 1 ล้าน ซื้อไม้เพื่อสร้างศาลาอนุสรณ์สถาน เป็นที่น่าสังเกตว่า วัจนกรรมดังกล่าวมีการสื่อสารความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแخم จากคำว่า เสียสละชีวิต ความทรงจำ ตลอดจนภาคเอกชนสื่อสารด้านประโยชน์ต่อสาธารณชน ดังจะเห็นได้จาก หากสร้างเสร็จก็ยกให้เป็นสมบัติของชาติ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่า บันทึกร่วมกันเกี่ยวกับจำแخمในรูปแบบอนุสรณ์สถาน รูปหล่อ นั้น มีคุณูปการต่อประเทศไทย เพื่อเป็นสมบัติของประเทศสืบต่อไป

2.2 การใช้วัจนกรรมบอกข้อเท็จจริงของภาครัฐ หมายถึง หน่วยงานราชการเป็นผู้สื่อสารพิธีเปิดอนุสรณ์สถาน รูปปั้นของจำแخم ณ สวนสุขภาพอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4

“คณะสมาชิก สนช. ร่วมพิธีมอบอนุสรณ์สถานจำแخم นาวาตรี สมาน กุนัน ณ บริเวณอ่างเก็บน้ำกุดแคน จ.ร้อยเอ็ด พร้อมมอบเงินสมทบทุนตั้งมูลนิธิจำแخمเพื่อผู้ยากจน คนยากไร้และผู้ด้อยโอกาส รองประธาน สนช. คนที่สอง ได้ เป็นประธานในพิธีเปิดและกล่าวสดุดีวีรชน นาวาตรี สมาน กุนัน พร้อมมอบเงินสมทบทุนเพื่อก่อตั้ง “มูลนิธิจำแخمเพื่อผู้ยากจน คนยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส” ผ่านนายวันชัย คงเกษม ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด

พร้อมกันนี้ คณะสมาชิก สนช. ได้พบปะประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งรับหนังสือจากนายมวล อุปแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหนองคู หมู่ที่ 3 และนายวิชัย กุนัน บิดาของนาวาตรี สมาน กุนัน เพื่อขอให้ทาง สนช. ประสานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมชลประทาน ดำเนินการจัดทำถนนลาดยางทางเข้าสู่อุทยานวีรบุรุษนาวาตรีสมาน กุนัน (จำแخم) เพื่อแก้ไขปัญหาการเดินทางของประชาชนที่แวะชมอนุสาวรีย์ตลอดจนเป็นการพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลอดไป

สำหรับการจัดสร้างอนุสรณ์สถานนี้ จัดขึ้นเพื่อเชิดชูเกียรติและระลึกถึงคุณงามความดีและความเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่ของนาวาตรี สมาน กุนัน ที่อดีตนักทำลายใต้น้ำจู่โจมนอกราชการ ขณะปฏิบัติภารกิจช่วยเหลือทีมฟุตบอลเยาวชนหมูป่าอะคาเดมี ณ อุทยานถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยการประสานงานจากนายตวง อันทะไชย สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทั้งนี้อนุสรณ์สถานแห่งนี้จะเป็นจุดท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนสำคัญของประชาชนชาวร้อยเอ็ดต่อไป” (วิทยุและโทรทัศน์รัฐสภา, 2562)

จากตัวอย่างข้างต้น สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เป็นหน่วยงานราชการที่ดำเนินการจัดสร้างอุทยานวีรบุรุษนาวาตรีสมาน กุนัน (จำแخم) ข้อเท็จจริงเรื่องการประสานงานระหว่างหน่วยงานผู้ใหญ่บ้านและ สนช. ในการของบประมาณสนับสนุนถนนลาดยางทางเข้าสู่อุทยานวีรบุรุษนาวาตรีสมาน กุนัน (จำแخم) ตลอดจนระบุวัตถุประสงค์ชัดเจน คือ การท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์ กล่าวได้ว่า การสื่อสารความทรงจำร่วมนี้เป็นสิ่งที่หน่วยงานรัฐมีบทบาทร่วมกับคนในชุมชน นั่นคือ ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนของคนในชุมชน หมู่บ้านหนองคู อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของจำแخم หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า อุทยานวีรบุรุษแห่งนี้ เป็นบันทึกความทรงจำร่วมที่ภาครัฐมีบทบาทร่วมพัฒนาท้องถิ่นชัดเจน ภายหลังจากจากไปของวีรบุรุษ

ถอดรหัสวัฒนธรรม “การใช้ประเพณี”

ถอดรหัสวัฒนธรรม “การใช้ประเพณี” หมายถึง การสอดแทรกสื่อสารความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแخمร่วมกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา กล่าวคือ ช่างแกะสลักเทียนเข้าพรรษาแกะสลักเทียนเป็นรูปจำแخم เพื่อใช้ร่วมขบวนแห่เทียนเข้าพรรษา จังหวัดนครราชสีมา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5

“ปั้นเทียนอาลัย 'จำแخم' วีรบุรุษกล้า

หลวงร่วมขบวนแห่เทียนพรรษาโคราช

12 ก.ค.61 - ที่วัดเดิม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ช่างแกะสลักเทียนได้สร้างสรรค์รูปปั้น จำเอกสมาน กุนัน หรือ จำแخم อดีตหน่วยซีลอนอกราชการ วีรบุรุษกล้า หลวง-ขุนน้ำนางนอน ที่เสียชีวิตระหว่างปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือ 13 ชีวิตสมาชิกทีมหมูป่าอะคาเดมี ทั้งนี้เพื่อเป็นการอาลัยและรำลึกถึงคุณงามความดีของวีรบุรุษกล้าหลวง...ทุกปีตนมักจะแกะสลักเทียนเป็นรูปนักการเมืองต่างๆ แต่ในปีนี้นัดคิดว่าไม่มีใครเหมาะสมที่จะแกะสลักเทียนมากเท่ากับวีรบุรุษกล้าหลวงคนนี้แล้ว โดยรูปปั้นเทียนจำเอกสมานเป็นรูปท่ายืนตรง สวมชุดนักประดาน้ำ ด้านหลังสะพาน

ถังออกซิเจน มีขนาดความสูงของเทียนรวม 150 เซนติเมตร ใช้ระยะเวลาปั้นแกะสลักนาน 5 วันซึ่งรูปปั้นจะถูกนำไปจัดแสดงเป็นส่วนหนึ่งของขบวนเทียนพรรษาของวัดเดิมที่เตรียมเข้าร่วมประกวดประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ 27-28 กรกฎาคมนี้” (ไทยโพสต์, 2561)

จากข้างต้น บันทึกความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแخمในรูปแบบเทียนเข้าพรรษาเป็นการกำหนดความหมายให้งานประเพณีแห่เทียนร่วมพรรษาปี พ.ศ.2561 เป็นสื่อความทรงจำร่วมว่าปฏิบัติการกล้าหลวงมีวีรบุรุษจำแخم ซึ่งแตกต่างกับงานประเพณีแห่เทียนร่วมพรรษาปีอื่นๆที่นักการเมืองมีส่วนร่วมรูปแบบแกะสลักเทียน สอดคล้องกับ Astrid Erll (2011 อ้างถึงใน ดลลดา ชื่นจันทร์, 2558, น. 32) หน้าที่ของสื่อที่มีต่อความทรงจำร่วมว่า “การชี้แนะ (cues) คือ สิ่งกำหนดความหมาย สิ่งนี้ไม่อาจใช้ได้นอกบริบทของวัฒนธรรมที่ความทรงจำนั้นดำรงอยู่ ดังนั้น ข้อตกลงของสังคมหรือธรรมเนียมเป็นสิ่งที่สำคัญต่อประสิทธิผลของสื่อในการชี้แนะเพื่อทำความเข้าใจหรือตีความเนื้อหาสาระไปในทิศทางต่างๆ”

บทสรุป

การสื่อสารความทรงจำร่วมเกี่ยวกับจำแخمในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นกลวิธีทางภาษาอันหลากหลาย ในขณะเดียวกันก็สร้างความตระหนักเรื่องสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีบทบาทต่อการสร้างความทรงจำร่วมดังที่ Astrid Erll (2011 อ้างถึงใน ดลลดา ชื่นจันทร์, 2558, น. 32) กล่าวว่า “การเผยแพร่ (Circulation) สื่อสามารถข้าม

ผ่านพื้นที่ (Across space) ไปได้กว้างไกลในระดับที่การสื่อสารต่อหน้าไม่เคยทำได้ การแพร่กระจายของสื่อความทรงจำนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประชานิยมและในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้สื่อสารมวลชนและสื่อใหม่สามารถส่งข่าวสารข้ามโลกในเวลาอันรวดเร็ว”

ข้อเสนอแนะ

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวสด. (2561, 15 กรกฎาคม). เฉลิมชัย' คิวส์สืบกลิ่น ลงพื้นที่เนรมิต 'อนุสรณ์ฮีโร่' พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_1343666
- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉาวิตรา พัฒนาอารยสกุล. (2561, 15 กรกฎาคม). คนจริงทำจริง!! อ.เฉลิมชัย คิวส์สืบกลิ่นแรกแรง เดินหน้าสร้างอนุสรณ์สถาน ลั่น10ล.จ่ายเองไม่ยอมให้ลืมนความดี น.ต.แซม ทุกสิ่งเกิดขึ้นที่ถ้ำหลวง. *ทีนิวส์*. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก <https://www.tnews.co.th/contents/471225>
- ดลลดา ชื่นจันทร์. (2558). *การเล่าเรื่องความทรงจำของสงครามโลกครั้งที่สองในภาพยนตร์สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี*. (วิทยานิพนธ์นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ทีมข่าวการเมือง. (2561, 21 กรกฎาคม). ไทยสร้าง 'จำแซม' แคปซูลดำน้ำกู้ภัยจิว อีกทางเลือกไว้กู้ภัยในอนาคต. *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/808273>
- ไทยโพสต์. (2561, 12 กรกฎาคม). บันเทียนอาลัย 'จำแซม' วีรบุรุษถ้ำหลวงร่วมขบวนแห่เทียนพรรษาโคราช. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/13284>
- พระระพีพิณ ฐิตธมโม (วงศ์พรหมมา). (2562). จำแซม วีรบุรุษถ้ำหลวงกับการสร้างแรงบันดาลใจของเยาวชนไทยให้เป็นผู้มีจิตอาสา เสียสละ. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 พระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. ร้อยเอ็ด: วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

1.ควรศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์ การสื่อสารในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ ละคร ในด้านการผลิตข้อความทรงจำร่วม

2. ควรศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์ การสื่อสารในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ ละคร ในด้านวัฒนธรรมศึกษามิติโลกไร้พรมแดน

- ราชราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- สุภาพ กรังรัมย์. (2555). *กลวิธีการโน้มน้าวใจในการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ.2554 ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรและนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- วิทยุและโทรทัศน์รัฐสภา*. (2562, 8 มกราคม). สมาชิก สนช. ร่วมพิธีมอบอนุสรณ์สถานจำเมน นาวาตรี สมาน กุณิน ณ บริเวณอ่างเก็บน้ำกุดแคน จ.ร้อยเอ็ด พร้อมมอบเงินสมทบทุน ตั้งมูลนิธิจำเมนเพื่อผู้ยากจน คนยากไร้และผู้ด้อยโอกาส. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก <http://radioparliament.net/parliament/viewNews.php?id=10410>
- อวยพร พานิช และคณะ. (2553). *ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริยา อรุณินท์. (2562). *อนุสรณ์สถาน : ภูมิทัศน์แห่งความทรงจำ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภูมิ สถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Halbwachs, M. (1992). *On the Collective Memory*. Chicago: The University of Chicago.
- Kansteiner, W. (2002). *Finding Meaning in Memory: A Methodological Critique of Collective Studies*. Illinois: Illinois Wesleyan University.